

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

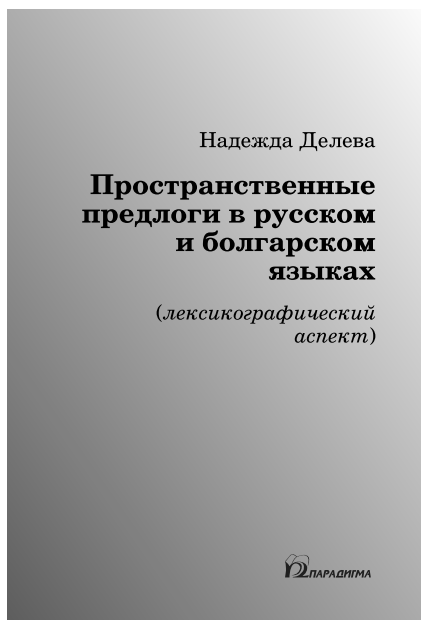
НОВО СЪПОСТАВИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРОСТРАНСТВЕНИТЕ ПРЕДЛОЗИ В РУСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Делева, Н. (2020). *Пространствените предлози в руския и българския език (лексикографски аспект)*, София: издателство „Парадигма“. ISBN 978-954-326-415-5

Ирина Георгиева
Нов български университет

Новоиздаденият труд на Надежда Делева е плод на многогодишни проучвания, свързани с руските и българските пространствени предлози. Надежда Делева е автор на редица публикации, в които се разглежда съпоставителното описание на пространствените предлози в двата езика. Към тези публикации сега се прибави монография, която до голяма степен е обобщение на досегашните ѝ изследвания, които вече са признати в лингвистичните издания като приносни, оригинални и най-вече стойностни. Естествено, проблематиката в новия ѝ труд е значително доразширена, доразвита с детайлни анализи и оценки, с нови факти и наблюдения относно лексикографския аспект на пространствените предлози в руския и българския език. Сполучливият избор на обект помага на Надежда Делева да определи целенасочено методологията в изследването си и да изгради концептуалната му рамка. Обект на анализ е съпоставителното изучаване на езиците като част от съвременното езикознание.

Книгата се състои от три глави и библиография. Във въведението се определят задачите и целите на разработката, както и използваните методи и обема

на анализирания материал. Основателно се мотивира интересът на авторката към пространствените предлози в руския и българския език, които в съпоставителен план са слабо изучени.

В първата глава на книгата (*Интегралното описание на езика и „лексикографското портретиране“*, с.5 – 22) обектът на изследването е описан в общ теоретичен план. Авторката разглежда проблема за интегралното описание на езика, който заема специално място в съвременната лингвистика. Правейки анализ на концепцията за лингвистичното моделиране, Н.Делева се опира на теорията на лингвистичните модели „Смисъл-текст“ на И.А. Мелчук, създадена въз основа на генеративно-трансформационното учение на Н. Хомски. В рамките на тази теория **смисълът** е чисто езиково явление. Той става достъпен чрез овладяване на определен чужд език и представлява неговата ментална страна. Авторката се спира и на описанието на индивидуалните свойства на лексемата в рамките на „лексикографския портрет“. Делева застъпва тезата, че за да се открият индивидуалните свойства на отделните предлози, е необходимо създаването на техен „лексикографски портрет“. В резултат от направения подробен анализ получените емпирични данни могат да станат част от руско-български речник като част от системното описание на лексиката. Авторката подчертава необходимостта от съпоставителен анализ в областта на руския и българския език, като отбелязва, че такъв е правен, но преди всичко това се отнася за знаменателните думи в двата сродни езика. Особен интерес представляват сравнително слабо изучените служебни думи в областта на практическото преподаване на езика, както и в лексикографски аспект. Във връзка с това авторката си поставя задачата да конкретизира и уточни тяхната специфика, да извърши съпоставка на служебните думи (в частност на предлозите), а тя, от своя страна, има своите особености, свързани с тяхната морфологична, семантична и синтактична характеристика.

Втората глава (*Съпоставителен анализ на пространствените предлози в руския и българския език*, с.21 – 50) застъпва три основни момента в разработката на Н.Делева: 1) съпоставителните изследвания като част от теоретичното езикознание; 2) методиката на съпоставителния лексикален анализ на руския и българския език; и 3) спецификата при съпоставката на пространствените предлози в двата езика. В теоретичната част на главата авторката дефинира метода си на анализ като съпоставително-типологичен и подчертава, че съпоставителния аспект е в центъра на вниманието ѝ при изследване на конкретния материал. Както справедливо отбелязва Делева, съвременните теории в областта на съпоставителните изследвания се отличават с голямо разнообразие на методики на семантичен анализ. Компонентният анализ, като метод, предоставя големи възможности и осигурява описание на сравняваните семантични обекти на база на една обща методическа основа. Авторката прави мотивирано обобщение, че при съпоставката на служебни думи, в

случая – предлози, е целесъобразно компонентният анализ да се комбинира с дистрибутивен. Методът на компонентен анализ откроява семантичните прилики и разлики, а дистрибутивният анализ разкрива тяхната съчетаемост.

В раздела *Специфика при съпоставката на пространствените предлози в руския и българския език* Н. Делева отбелязва, че развитието на българския език от синтетизъм към аналитизъм представлява сложен процес, свързан с повишаване ролята на предлозите. В българския език те са заместители на падежните флексии, при тях се наблюдава появата на нови значения, тези предложни конструкции стават по-универсални и по-обемни. В руския език съществуват две системи за изразяване на синтактичните отношения – със и без предлози. Тези особености обясняват интереса на авторката към съпоставителното изучаване на руските и българските предлози. Актуалността на този въпрос е свързана с това, че предлозите притежават различни значения и между тях се формират интересни синонимни връзки. Всички тези особености твърде отчетливо се открояват в съпоставителен план.

В последната глава на книгата (*Лексикографски портрет на руските и българските пространствени предлози като резултат от съпоставителния анализ*) Н. Делева излага своето виждане относно особеностите на лексикографските презентации на предлози при различните видове речници. Тя обосновава съдържанието и структурата на речниковата статия – „лексикографския портрет“, построен въз основа на съпоставителния анализ между руския и българския език. В тази глава авторката описва резултатите от съпоставката и извежда семантичните параметри, по които се противопоставят пространствените предлози в рамките на два сродни езика.

В раздел първи Делева се спира върху вече съществуващата лексикографска практика в тази област, като прави кратък и в същото време обобщаващ обзор.

В раздел втори обект на нейното внимание е съдържанието и структурата на речниковата статия или „лексикографския портрет“. Взаимодействието между речника и граматиката, което е в основата на лингвистичното описание на авторката, изисква в речниковата статия на всяка лексема да бъде включена следната информация: 1) морфологична; 2) стилистична; 3) семантична; 4) прагматична; 5) просодична и комуникативна; 6) фразеологична; 7) относно моделите на управление; 8) относно съчетаемостта. Тази информация трябва да бъде систематизирана и обобщена. Такава възможност дава зоналната организация на речниковата статия. Всяка отделна зона включва информация от един вид и дава възможност да се стандартизира описанието на различните свойства на лексемата. Делева справедливо счита, че предложената схема очертава границите между различните типове сведения за една определена лексема. Всички възможни случаи, разпределени по отделните зони на всяка лексикална група, могат да се очертаят чрез системната лексикографска обработка на целия корпус от служебни думи.

Един от най-интересните моменти в книгата са резултатите от съпоставителния анализ на пространствените предлози в руския и българския език. Делева обработва 20 пространствени предлога в руския език и техните български съответствия. В резултат на това са получени и анализирани 55 руско-български лексикални двойки. Извършените лексикографски наблюдения въз основа на резултатите от съпоставителния анализ са основание авторката да направи ценни съдържателни обобщения, които са: а) свързани с избора на ситуативни компоненти, посредством които с помощта на предлозите се описват пространствените отношения; б) свързани с избора на семантични единици; в) свързани със семантичните компоненти; г) свързани с изграждането на семантична типология на пространствените предлози.

Ценни са наблюденията на Надежда Делева и относно приликите и разликите в значенията и съчетаемостта на пространствените предлози в руския и българския език, както и относно спецификата на употребата им. Авторката посочва високата степен на синонимия между отделните предлози при всеки от езиците. Извършените наблюдения върху данните от руско-българските и българо-руските речници показват, че в резултат на използваната в изследването съпоставителна методика се открояват значително по-голям брой съответствия, отколкото при традиционните двуезични речници.

Тази разработка на Надежда Делева трябва да се оцени като много полезна, системна и цялостна, като мащабен и премислен принос, написана с прецизност и стремеж да разшири изследователското си поле. Изключително ценен е фактическият материал на изследването, който може да намери широко приложение при обучението на руски език от българи, както и на български език от руснаци.

Препоръчвам на авторката да използва получения богат лексикографски материал за основа на руско-български речник на служебните думи.

NEW STUDIES FROM SPATIAL PREPOSITIONS IN RUSSIAN AND BULGARIAN (LEXICOGRAPHIC ASPECT)

Deleva, N. (2020). *Spatial Prepositions in Russian and Bulgarian (lexicographic aspect)*. Sofia: Paradigma. ISBN 978-954-326-415-5

✉ **Dr. Irina Georgieva, Assoc. Prof.**

New Bulgarian Studies Department

New Bulgarian University

21, Montevideo St.

1618 Sofia, Bulgaria

E-mail: igeorgieva@nbu.bg